

ФАКТОР РИЗИКУ У ФОРМУВАННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ УКРАЇНСЬКИХ ІТ-КОМПАНІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Голікова Є.К., здоб. ВО

Козуб В.О., канд. екон. наук., проф.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Війна значно вплинула на бізнес-процеси українських ІТ-компаній, зокрема через підвищення рівня ризиків, пов'язаних з безпекою, стабільністю інфраструктури та кадровою проблематикою. Так, наприклад, згідно з дослідженням «Do IT like Ukraine» [1], здійсненого Асоціацією «IT Ukraine», усі без винятку національні ІТ-компанії зіткнулися з проблемами різного характеру, що зумовленими військовими діями. Лише 34,3% компаній змогли повністю адаптувати свої бізнес-процеси до нових умов, причому така адаптація включала низку заходів та внесення змін у бізнес-процеси. Найчастіше це стосувалося забезпечення офісних приміщень генераторами для підтримання безперервності роботи під час блекаутів, перенесення ключових бізнес-систем у хмарне середовище, оплату релокації співробітників в інші регіони або в коворкінг-простори, а також диверсифікацію інтернет-провайдерів для уникнення залежності від єдиного постачальника послуг. Проте, в січні 2023 року спостерігалось падіння обсягів експорту ІТ-послуг на 30% порівняно з груднем 2022 року, що стало прямим наслідком негативного впливу воєнних ризиків. Основні занепокоєння міжнародних партнерів стосуються не лише безпеки українських ІТ-компаній, а й їх здатності залучати висококваліфікованих фахівців до стабільної роботи в умовах війни. Це ставить під загрозу довготривалі партнерські відносини та впливає на обсяги замовлень, що у свою чергу змушує компанії шукати альтернативні шляхи забезпечення стабільності. Одним із таких рішень стало перереєстрування компаній за кордоном, що дозволяє зберегти довіру міжнародних клієнтів і забезпечити безперервність бізнес-процесів.

Важливим контекстом є те, що близько 90% діяльності українського ІТ-сектору припадає на експорт. Оскільки сектор орієнтований на закордонних замовників, він є надзвичайно залежним від глобальних економічних тенденцій. У нинішній ситуації, коли світова економіка переживає рецесію, а великі ІТ-компанії скорочують свій штат і зменшують витрати, українські компанії стикаються з додатковими викликами. Це ще більше підсилює необхідність адаптації бізнес-процесів та пошуку нових рішень для мінімізації ризиків і збереження конкурентоспроможності.

Такий крок, як перереєстрація компаній за кордоном, спричиняє глибоке переформатування організаційних структур та операційних моделей компаній, а також вимагає адаптації до нових правових, фінансових та регуляторних умов. Це підвищує конкурентоспроможність українських ІТ-компаній на глобальному ринку, знижуючи ризики, пов'язані з нестабільністю всередині країни, і водночас відкриває нові можливості для співпраці з іноземними партнерами.

Таким чином, ризики, спричинені війною, безпосередньо визначають бізнес-процеси ІТ-компаній України, що потребує гнучких підходів до управління, оптимізації та диверсифікації бізнес-моделей для мінімізації втрат і забезпечення безперервності надання послуг. Саме гнучкість бізнес-процесів дозволяє оперативно змінювати стратегії та приймати рішення в режимі реального часу. Тому більшість ІТ-компаній застосовують таких методологій, як Agile та Lean [2], які допомагають їм залишатися гнучкими та швидко адаптуватися до нових викликів.

Адаптація Agile-практик ІТ-компаній в умовах екзогенних ризиків, таких як війна або економічна криза, включає кілька елементів (рис. 1):

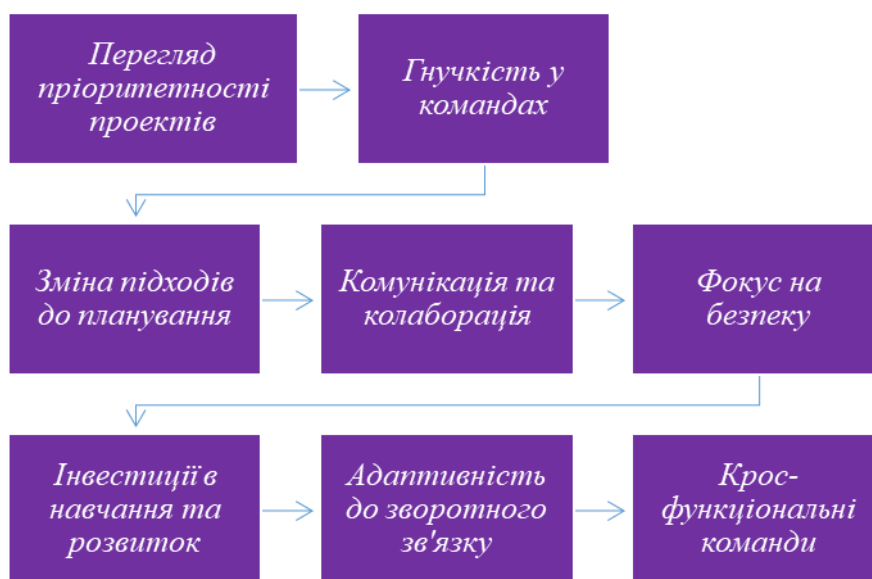

Рис. 1. Елементи адаптації Agile-практик ІТ-компаній в умовах екзогенних ризиків

Джерело: (складено автором)

Перегляд пріоритетів ІТ-проектів передбачає визначення MVP (мінімально життєздатного продукту), що стає критично важливим для швидкої адаптації до нових вимог. В кризових умовах ІТ-компанії часто змінюють пріоритетність своїх проектів, зосереджуючись на тих, які мають найбільший вплив на бізнес або відповідають новим умовам ринку.

Гнучкість у командах – це мультидисциплінарність Agile-команд, що дозволяє швидше адаптуватися до змін, оскільки учасники (кадри) можуть виконувати кілька ролей. Також в умовах війни відбулося збільшення кількості віддалених команд.

Зміни підходів до планування передбачають перехід до коротких термінів планування з метою швидкого адаптування до змін, замість традиційного планування на кілька спринтів уперед.

Комунікація та колаборації. Стосовно цього елементу, то практика пандемії вже навчила працювати на нових комунікаційних інструментах (Zoom, Slack, Teams) для підтримки взаємодії між командами, особливо в умовах

віддаленої роботи. А проведення щоденних коротких зустрічей в умовах кризи сприяє підтримці командного духу та швидкому вирішенню проблеми [3].

Безумовно, ключовим є питання безпеки і тут сьогодні виділяється дві складові цього процесу: врахування ризиків безпеки та стабільності в кожному етапі розробки, що включає оцінку впливу зовнішніх факторів на продукт та кібербезпека на етапах розробки для забезпечення безпеки даних та систем [4].

Проведення навчань та тренінгів для команди як елемент інвестицій у навчання та розвиток, з метою впровадження нових Agile-інструментів або адаптації до нових умов роботи є цінним навіть за умови підвищених екзогенних ризиків. Деякі ІТ-компанії впровадили власні менторські програми, щоб досвідчені співробітники могли підтримувати нових членів команди.

Адаптивність до зворотного зв'язку. В цьому аспекті регулярний збір зворотного зв'язку (фідбек) від користувачів та клієнтів важливий для швидкого коригування продуктів відповідно до нових потреб, а використання методів Lean для оптимізації процесів на основі отриманих даних та зворотного зв'язку покращить якість цього процесу.

Крос-функціональні команди як елемент адаптації Agile-практик ІТ-компаній в умовах екзогенних ризиків проявляється в створенні команд з різних спеціалізацій для покращення колаборації та зменшення часу на вирішення проблем. Саме крос-функціональні команди можуть швидше реагувати на зміни в умовах нестабільності.

Перелічені складові допомагають ІТ-компаніям підтримувати продуктивність та якість у важких умовах, забезпечуючи при цьому гнучкість і швидкість реакції на нові виклики.

Інформаційні джерела:

1. Do IT like Ukraine. URL: <https://itukraine.org.ua/en/do-it-like-ukraine-research-gets-award-at-prestigious-competition/> (дата звернення 18.10.2024).
2. Kozub V., Velychko K., Kozub S. Features of the formation of business processes of international companies in the conditions of digital transformations // *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. - 2024. - № 3. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-3-9754>
3. Величко, К., & Цибульська, Е. (2023). Трансформація бізнес-моделей компаній: сучасні виклики та перспективи у цифровій економіці. *Економіка та суспільство*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>
4. Величко, К., Тимохова, Г., & Євтушенко, Г. (2023). Міжнародні бізнес-стратегії цифрової трансформації в умовах «суспільства 5.0». *Економіка та суспільство*, (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-69>